

*Arbejdsmiljøret*  
2. reviderede udgave

© 1993 Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.  
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller  
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er  
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt  
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Gentofte Tryk, Gentofte  
Printed in Denmark 1993  
ISBN 87-574-4941-4

## Forord

Manuskriptet til første udgaven af denne bog blev afsluttet for ca 8 år siden i sommeren 1985. Jeg skrev dengang i forordet, at bogen indeholder en kortfattet, systematisk fremstilling af arbejdsmiljøretten. Det er stadig min ambition at give en systematisk fremstilling, der kan befordre overblikket over dette retsområde, der er præget af tiltagende kompleksitet.

I de år, der er gået, siden første udgaven blev skrevet, er arbejdsmiljø blevet et af EF's store emner. Det er et væsentligt sigte med denne bog at undersøge den integration mellem dansk ret og EF-ret vedrørende arbejdsmiljø, der har været i gang siden midten af 1980'erne og som fortsat foregår, og at foretage en kritisk vurdering af den danske implementering af EF-reglerne. I den forbindelse vurderes også betydningen af de ændringer, der følger af Den europæiske Union. 1. udgaven af denne bog indeholdt et kapitel om arbejdsskadeforsikring. Dette emne har jeg ladet udgå i nærværende fremstilling.

Jeg vil gerne rette en varm tak til arbejdsmiljøkonsulent John Poulsen, ITF, der har gennemlæst manuskriptet og fremsat nyttige kommentarer.

København, august 1993

Ruth Nielsen

## Forkortelser

AML:	Arbejdsmiljøloven
AT:	Arbejdsretligt Tidsskrift
DA:	Dansk Arbejdsgiverforening
EFS:	Den Europæiske Faglige Sammenslutning (omfatter fra Danmark, LO, FTF og AC)
EFT:	EF-tidende
EF-T:	EF-Traktaten efter Unionstraktaten
ETUC:	European Trade Union Confederation (samme som EFS)
EØFT:	EØF-traktaten
FTF:	Funktionærernes og tjenestemændenes fællesorganisation
FUL:	Funktionærloven
H:	Højesteret
K:	Kendelser fra Den faste Voldgiftsret, efter 1964 domme fra Arbeudsretten
LO:	Landsorganisationen i Danmark
NTfIR:	Nordisk Tidsskrift for International Ret
Saml:	Samlingen af EF-domstolens domme
SiD:	Specialarbejds forbundet i Danmark
TfR:	Tidsskrift for Retsvidenskab
U:	Ugeskrift for Retsvæsen
UNICE:	Den Europæiske arbejdsgiverorganisation
ØSU:	Det økonomiske og sociale udvalg (EF)

## Indhold

Kap I. Problemstilling . . . . .	15
1. Arbejdstagerbeskyttelse og varernes frie bevægelighed . . . . .	15
2. Bogens hovedspørgsmål . . . . .	17
3. Arbejdsmiljørettens placering i den juridiske systematik . . . . .	19
4. Fremmed ret . . . . .	20
5. Arbejdsmiljøbegrebet . . . . .	20
5.1. Begrebet i litteraturen . . . . .	21
5.2. Begrebet i retsakterne . . . . .	23
5.2.1. Traktaten . . . . .	24
5.2.2. Sekundærlovgivning . . . . .	24
5.2.3. Domspraksis . . . . .	26
5.2.4. Det udvidede arbejdsmiljøbegreb i AML . . . . .	26
5.3. Forholdet mellem det EF-retlige og det danske arbejdsmiljøbegreb . . . . .	28
6. Plan for fremstillingen . . . . .	30
Kapitel II. Retskilder . . . . .	31
1. Historisk overblik . . . . .	31
1.1. Perioden før AML . . . . .	32
1.2. Arbejdsmiljøloven (AML) . . . . .	33
1.2.1. Regeloverblik . . . . .	33
1.2.2. Hovedprincipper . . . . .	35
1.3. EF-regulering . . . . .	37
1.4. Implementeringen af EF-reglerne . . . . .	38

2. Dansk ret . . . . .	40
2.1. Arbejdsmiljøloven med udfyldende bestemmelser . . . . .	40
2.1.1. Bindende regler . . . . .	41
2.1.2. Soft law. Ikke-bindende regulering . . . . .	42
2.1.2.1. At-anvisninger . . . . .	42
2.1.2.2. At-meddelelser . . . . .	43
2.1.2.3. At-cirkulærskrivelser . . . . .	43
2.1.2.4. Andet vejledende materiale . . . . .	43
2.1.2.5. Planlægning . . . . .	43
2.1.3. Danske Normer og Standarder . . . . .	44
2.2. Rettig og administrativ praksis . . . . .	44
2.3. Kollektive overenskomster og individuelle aftaler . . . . .	45
2.4. Kutymer . . . . .	46
2.5. Forholdets natur. Arbejdsgiverens ledelsesret . . . . .	47
3. EF-regler . . . . .	49
3.1. Princippet om den tildelte kompetence . . . . .	49
3.2. Markedsregulering og arbejdstagerbeskyttelse . . . . .	51
3.3. Grad af harmonisering . . . . .	52
3.4. Typer af retsakter . . . . .	53
3.4.1. Direktiver . . . . .	54
3.4.2. Den nye metode . . . . .	54
3.4.3. Råddsdirektiver og Kommissionsdirektiver . . . . .	57
3.4.4. Henstillinger . . . . .	58
3.4.5. Europæiske Standarder . . . . .	59
3.4.6. Kontrol og certificering . . . . .	61
3.4.7. Kommissionens Grønbog om Udviklingen af Europæisk Standardisering og Kommissionens Meddelelse om Standardisering i Europæisk Erhvervsliv . . . . .	62
3.4.7.1. Offentlig opmærksomhed . . . . .	63
3.4.7.2. Større effektivitet . . . . .	63
3.4.7.3. Flere standardiseringsorganisationer . . . . .	64
3.4.7.4. Finansiering . . . . .	65
3.4.7.5. Europæiske standarder som selvstændige retsakter . . . . .	65
3.4.7.6. Kommissionens henstillinger . . . . .	65
3.4.7.7. Fordele og ulemper ved europæisk standardisering . . . . .	67

4. EF-arbejdsmiljørettens betydning i national ret . . . . .	68
4.1. Forrang . . . . .	68
4.2. Direkte virkning . . . . .	69
4.2.1. Traktatbestemmelser . . . . .	69
4.2.2. Forordninger . . . . .	69
4.2.3. Direktiver . . . . .	69
4.3. Pligt til EF-konform fortolkning . . . . .	70
4.4. EF-retlige krav til implementeringen i national ret . . . . .	71
4.4.1. Pligt til gennemførelse af rammedirektiver ved rammeregulering på nationalt plan? . . . . .	72
4.4.2. Kollektive overenskomster . . . . .	73
4.5. EF-rettens flersprogethed . . . . .	74
5. Traktatkompetence. EF og ILO . . . . .	76
5.1. ILO-regler om arbejdsmiljø . . . . .	76
5.2. EF's og medlemslandenes traktatkompetence . . . . .	78
5.2.1. Generelt . . . . .	78
5.2.2. EF-domstolens udtalelse om traktatkompetencen i forhold til ILO . . . . .	80
Kap III. EF-ret . . . . .	85
1. De to regulerings sammenhænge . . . . .	85
2. Regelloverblik . . . . .	86
2.1. Før Den europæiske Fællesakt . . . . .	86
2.2. Art 100A og 118A . . . . .	88
2.3. Det tredje handlingsprogram . . . . .	88
2.4. Det sociale Charter og Handlingsprogrammet vedrørende dette . . . . .	89
2.5. Rammedirektivet . . . . .	91
2.6. Særdirektiver . . . . .	92
2.7. Det fjerde handlingsprogram . . . . .	95
2.8. Unionstraktaten . . . . .	96
3. EF-T art 30-36 . . . . .	98

4. Rammedirektivet . . . . .	101
4.1. Baggrund . . . . .	101
4.2. Anvendelsesområde . . . . .	102
4.3. Definitioner . . . . .	102
4.4. Judiciel kontrol? . . . . .	103
4.5. Hovedreglen . . . . .	103
4.6. Generelle principper . . . . .	103
4.7. Risikovurderinger . . . . .	105
4.8. Beskyttelses- og forebyggelstjenester . . . . .	106
4.9. Førstehjælp, brandbekämpelse, evakuering af arbejdstagerne samt alvorlig og umiddelbar fare . . . . .	107
4.10. Underretning af arbejdstagerne . . . . .	108
4.11. Høring af arbejdstagerne og deres repræsentanter . . . . .	108
4.12. Oplæring af arbejdstagerne . . . . .	110
4.13. Arbejdstagernes forpligtelser . . . . .	110
4.14. Tilsyn med arbejdstagernes sundhed . . . . .	111
4.15. Risikogrupper . . . . .	111
4.16. Direktivets betydning i forhold til dansk ret . . . . .	111
5. Teknisk harmonisering, standardisering og arbejdsmiljø . . . . .	112
5.1. Det indre marked: Art 100A-foranstaltninger . . . . .	113
5.1.1. Maskindirektivet . . . . .	113
5.1.2. Produktion og salg af personlige værnemidler . . . . .	114
5.2. Den sociale dimension: Art 118A-direktiver . . . . .	115
5.2.1. Særdirektiver . . . . .	115
5.2.1.1. Anvendelse af teknisk udstyr . . . . .	115
5.2.1.2. Anvendelse af personlige værnemidler . . . . .	116
5.2.1.3. Tunge byrder . . . . .	118
5.2.1.4. Skærmterminaler . . . . .	118
5.2.2. Rammedirektivet . . . . .	119
6. Farlige stoffer og arbejdsmiljøet . . . . .	120
6.1. Det indre marked: Art 100A . . . . .	120
6.1.1. Klassificering, emballering og etikettering af farlige stoffer . . . . .	120
6.2. Den sociale dimension: Art 118A-direktiver . . . . .	122

6.2.1. Beskyttelse af arbejdstagere ved forbud mod bestemte agenser og/eller arbejdsaktiviteter . . . . .	122
6.2.2. Forslag til direktiv om benzen . . . . .	123
6.2.3. Særdirektivet om kræftfremkaldende stoffer . . . . .	123
6.2.4. Særdirektivet om biologiske agenser . . . . .	126
6.2.5. Asbestdirektivet . . . . .	127
6.2.6. Rammedirektivet . . . . .	127
7. Arbejdsstedets indretning . . . . .	127
7.1. Det generelle direktiv . . . . .	127
7.2. Mobile byggepladser . . . . .	128
7.3. Signalgivning . . . . .	128
7.4. Udvindingsindustrien . . . . .	128
8. Særlige risikogrupper . . . . .	129
8.1. Gravide . . . . .	129
8.2. Tidsbegrænsede ansættelsesforhold . . . . .	133
9. Miljøgarantien i EF-T art 100 A, stk 4 . . . . .	134
<b>Kap IV. Myndigheder, institutioner og sikkerhedsarbejde på virksomhedsplan . . . . .</b>	<b>137</b>
1. Offentlige myndigheder . . . . .	137
1.1. Arbejdsmiljøinstituttet . . . . .	137
1.2. Arbejdstilsynets opbygning . . . . .	137
1.3. Direktoratet . . . . .	138
1.4. Kredsene . . . . .	138
1.5. Arbejdsmiljøinstituttet . . . . .	139
1.6. AML §§ 69-80 . . . . .	140
1.6.1. Forvalningsretlige spørgsmål . . . . .	142
1.6.2. Domstolskontrol . . . . .	144
1.7. AML § 81 . . . . .	145
1.8. Arbejdsmiljørådet . . . . .	145
1.9. Arbejdsmiljøfondet . . . . .	147

2. Branchesikkerhedsråd . . . . .	148
3. Organisationernes rolle på arbejdsmiljøområdet . . . . .	150
4. Sikkerhedsarbejde på virksomhedsplan . . . . .	150
4.1. Implementering af rammedirektivet . . . . .	151
4.2. Organisering af sikkerhedsarbejde. Sikkerhedsgruppe . . . . .	153
4.3. Sikkerhedsrepræsentanter . . . . .	154
4.3.1. Valg og valgbarhed . . . . .	154
4.3.2. Afskedigelse og forflyttelse . . . . .	156
4.3.3. Udgifter og uddannelse (§ 9-kurser) . . . . .	157
4.3.4. Rettigheder og pligter i øvrigt . . . . .	159
4.4. Sikkerhedsudvalg . . . . .	159
4.5. Bedriftssundhedstjeneste . . . . .	161
5. Arbejdsstandsning p g a dårligt arbejdsmiljø . . . . .	163
6. Arbejdsmiljø og det nære ydre miljø . . . . .	167
 Kap V. Arbejdsmiljøstandarden . . . . .	169
1. Arbejdsmiljøreglernes formål . . . . .	169
2. Forsvarlighedsstandarden . . . . .	170
2.1. Almindelige pligter . . . . .	174
3. De generelle principper i rammedirektivets art 6 . . . . .	176
3.1. Er de generelle principper gennemført med virkning for alle aspekter af arbejdsmiljøet? . . . . .	176
3.2. Delproblemer . . . . .	179
4. Arbejdets udførelse . . . . .	181
5. Arbejdsstedets indretning . . . . .	183
5.1. Faste arbejdssteders indretning . . . . .	183
5.2. Skiftende arbejdssteder . . . . .	186

6. Tekniske hjælpemidler mv . . . . .	187
6.1. Tre-sporet regulering. Pligtsubjekter . . . . .	187
6.2. Indretning af tekniske hjælpemidler . . . . .	189
6.2.1. Maskiner omfattet af maskindirektivet . . . . .	189
6.2.1.1. Konstruktion, fremstilling, udstyr og udformning .	189
6.2.1.2. Mærkning og brugsanvisning . . . . .	190
6.2.1.3. Dokumentation mv i forbindelse med markedsføring	190
6.2.1.4. EF-overensstemmelseserklæring . . . . .	190
6.2.1.5. EF-typeafprøvning . . . . .	190
6.2.1.6. EF-mærke . . . . .	191
6.2.2. Andre tekniske hjælpemidler . . . . .	191
6.2.2.1. Konstruktion, fremstilling, udstyr og udformning .	191
6.2.2.2. Særligt udstyr . . . . .	192
6.2.2.3. Udformning . . . . .	193
6.2.2.4. Brugsanvisning . . . . .	193
6.3. Anskaffelse af tekniske hjælpemidler . . . . .	194
6.4. Anvendelse af tekniske hjælpemidler . . . . .	195
6.4.1. Generelt . . . . .	195
6.4.1.1. Almindelige bestemmelser . . . . .	195
6.4.1.2. Opstilling . . . . .	196
6.4.1.3. Brugsanvisning . . . . .	196
6.4.1.4. Brug mv . . . . .	197
6.4.1.5. Instruktion og oplæring . . . . .	197
6.4.1.6. Eftersyn og vedligeholdelse . . . . .	198
6.4.1.7. Skader og fejl på hjælpemidlet . . . . .	198
6.4.2. Personlige værnehjælpemidler . . . . .	198
6.5. Manuel håndtering . . . . .	199
6.6. Skærmterminaler . . . . .	200
7. Stoffer og materialer . . . . .	200
7.1. Leverandøreres, producenters og lignendes pligter . .	201
7.2. Arbejdsgiverens pligter . . . . .	203
8. Hylheit og fridagn . . . . .	206
9. Unge under 18 år . . . . .	207

10. Gravide . . . . .	208
11. Tidsbegrænsede ansættelsesforhold . . . . .	209
 Kap VI. Straf . . . . .	211
1. Implementering af rammedirektivet i dansk ret . . . . .	211
2. De EF-retlige pligter vedrørende sanktioner . . . . .	213
3. Arbejdsgiverbegrebet . . . . .	216
3.1. Rammedirektivet . . . . .	216
3.2. Den danske arbejdsmiljølov . . . . .	216
3.3. Domspraksis . . . . .	216
4. Hvem kan straffes? . . . . .	220
4.1. Arbejdsgivere . . . . .	221
4.2. Stat og kommune . . . . .	222
4.3. Ledelsesansvar . . . . .	222
4.4. Arbejdsledere . . . . .	223
4.5. Ansatte . . . . .	223
4.6. Leverandører, installatører, reparatører, planlæggere m.fl. . . . .	223
4.7. Overdragelse af strafansvaret . . . . .	223
5. Ansvarsgrundlaget . . . . .	223
5.1. Objektivt ansvar . . . . .	224
5.2. Ansvar for forsægtigt og uagtligt forhold . . . . .	230
6. Strafniveauet . . . . .	231
 Litteratur . . . . .	233
Sagregister . . . . .	235

## Kap I. Problemstilling

### 1. Arbejdstagerbeskyttelse og varernes frie bevægelighed

I EF-arbejdsmiljøretten reguleres myndigheders og arbejdsgiveres pligt til *strategisk planlægning af alle aspekter af arbejdsmiljøet og organisationsudvikling med henblik på at forbedre dette*. EF interesserer sig for arbejdsmiljø i to forskellige sammenhænge: dels som led i social- og arbejdsmarkedspolitikken for at forbedre arbejdstagernes sikkerhed og sundhed, hvilket udgør en væsentlig del af den sociale dimension af det indre marked, dels i forbindelse med afgang af handelshindringer, hvilket udgør en væsentlig del af den økonomiske dimension af det indre marked.

Der er stor både principiel og praktisk forskel på betydningen af EF's direktiver afhængig af, om de er vedtaget som led i EF's social- og arbejdsmarkedspolitik eller som led i afgang af handelshindringer. I oversigtsform er de vigtigste forskelle mellem de to reguleringssammenhænge følgende:

	Den sociale dimension	Fri bevægelighed for varer
Typisk hjemmel	EF-T art 118A	EF-T art 100A
Pligtsubjekt	Arbejdsgivere	Producenter, importører og lignende
Harmonisering	Minimumsdirektiver	Total harmonisering
Udførelse	National lovgivning	Europæisk Standardisering
Emner	Alle aspekter af arbejdsmiljøet	Tekniske hjælpe-midler, stoffer og materialer
Praktikkompetence	Medlemslandene	Delt mellem EF og medlemslandene